

نقش دهیاری‌ها در کیفیت مکانی سکونتگاه‌های روستایی (مطالعه موردی: بخش دشمن‌زیاری - شهرستان ممسنی)

علی شمس‌الدینی

استادیار جغرافیای انسانی، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران

غریب فاضل‌نیا

دانشیار جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه زابل، زابل، ایران

کیومرث دهقانی^۱

کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، مدرس دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۵/۰۶/۰۶

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۵/۰۳/۰۳

چکیده

کیفیت مکان به عنوان یک مفهوم چند بعدی متأثر از عوامل مختلفی است که هر یک از آن‌ها نقش تعیین‌کننده‌ای در پیشرفت و تعالی جوامع انسانی اعم از سکونتگاه‌های شهری، روستایی و عشایری دارد. به گونه‌ای که عدم توجه به آن می‌تواند نتایج نامناسبی در فرآیند توسعه پایدار این دسته از جوامع داشته باشد. آنچه که در این راستا مهم می‌باشد؛ نقش و جایگاه مدیریت در زمینه‌سازی به منظور بهبود وضعیت کیفیت مکان در اینگونه مراکز جمعیتی است. پژوهش حاضر بر آن است با رویکردی کاربردی به مطالعه و تحلیل جایگاه نهاد مدیریتی دهیاری‌ها در افزایش و بهبود کیفیت مکانی سکونتگاه‌های روستایی بخش دشمن‌زیاری از توابع شهرستان ممسنی پردازد. روش تحقیق از نوع توصیفی-تحلیلی و جمع‌آوری داده‌ها به صورت بررسی‌های میدانی با تأکید بر تهیه پرسشنامه می‌باشد. اطلاعات جمع‌آوری شده با استفاده از نرم‌افزار SPSS مورد پردازش قرار گرفته است. حجم نمونه برابر با ۲۲۰ خانوار روستایی می‌باشد. نتایج حاصل از آزمون T تک نمونه‌ای نشان می‌دهد که بین روستاهای دارای دهیاری و فاقد دهیاری از لحاظ مؤلفه‌های کیفیت مکانی تفاوت معناداری وجود دارد. بطوری که روستاهای دارای دهیاری با ۳۰/۸ و نقاط روستایی فاقد دهیاری با ۱۰/۵۹- درصد به ترتیب در مرتبه اول و دوم از اهمیت نظر کیفیت مکان زندگی قرار گرفته‌اند. به عبارتی روستاهای دارای نهاد مدیریت دهیاری از نظر مکان زیست نسبتاً توسعه یافته تر بوده‌اند.

واژگان کلیدی: کیفیت مکان، روستا، دهیاری، شهرستان ممسنی.

مقدمه

طی دو دهه گذشته، مفهوم مکان توجه فراوانی را از حوزه‌های مختلف به خود معطوف نموده است. جامعه‌شناسان به پژوهشگران خاطرنشان ساخته‌اند فرضیه‌های خود را در مورد مکان مشخص نمایند، همچنین نسبت به این مفهوم دقیق‌تر باشند و آن را مقوله‌ای تأثیرگذار در پدیده‌های اجتماعی به شمار آورند. صاحب‌نظران بر این باورند که فضا از جهان مادی و ساخته بشر و نیز جهان طبیعی تشکیل یافته است و زمانی که از طریق افراد، گروه‌ها یا فرآیندهای فرهنگی به آن معنا بخشیده شود، به مکان تبدیل می‌گردد (شولتس، ۱۳۸۳، ص ۱۶). بنابراین مکان، مفهومی چند بُعدی شامل این پدیده‌هاست: جهان طبیعی، محیط ساخته شده دست بشر، روابط اجتماعی، روابط اقتصادی و نیز معنایی که به طور اجتماعی در مورد هر بُعد خلق می‌گردد (Tomass et al, 2006, 119) همچنین مکان، فضای دارای معنا است، به همین دلیل مکان را قسمتی از فضا که بوسیله‌ی روابط اجتماعی مشخص می‌شود، تعریف می‌کنند. بدین ترتیب واقعیت یک مکان همواره پذیرای آن است که تعریف خود را در دل یک فرآیند اجتماعی جای دهد (Long et al, 2005, 27). با وجود این، الگوهایی که آن‌ها برای درک این ابعاد ارائه داده‌اند، بسیار متفاوت است. بطور کلی، ویژگی‌های خاص زندگی گروه‌های انسانی و خصوصیات محیطی، مجموعه‌ای پویا و مبتنی بر کنش متقابل بوجود می‌آورد که در گذر زمان تغییر می‌پذیرد. بنابراین موضوع مورد بررسی در دانش جغرافیا، پیوسته از دو جزء تشکیل می‌شود: محیط طبیعی و محیط فرهنگی. در واقع از تأثیر روابط متقابل این دو محیط و در برخورد نیروهای تعیین‌کننده در آن‌ها، فضای خاصی فراهم می‌آید که معرف یک عینیت جغرافیایی یا واقعیت مکانی است (مؤمنی، ۱۳۷۷، ص ۱۱۶). از این‌رو این مجموعه‌ی محیطی و انسانی که عملاً یک نظام مکانی- فضایی به هم پیوسته در حال تغییر است، مورد توجه جغرافیدانان قرار گرفته است و از آن جایی که این تغییرات در بستر مکان صورت می‌گیرد در بررسی‌های جغرافیایی مسأله مکان اساس کار قرار می‌گیرد (شبلینگ، ۱۳۸۵، ص ۲۲).

در این راستا روستا واقعیتی مهم و تأثیرگذار در مسیر زندگی جوامع انسانی در طی تاریخ است. واقعیتی که بطور مستقل عینیت دارد و قالبی برای هستی انسان‌هایی است که روستایی نام دارند. روستا جزیی از ساختار اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی حتی سیاسی یک جامعه است. همچنان‌که تمامی مسایل اجتماعی، نسبی هستند، مورفولوژی و نقش هر روستا نیز در بیشتر جوامع گوناگون، متنوع و متفاوت می‌باشد (صفی‌نژاد، ۱۳۷۱، ص ۶۹). در این میان محیط طبیعی با محدودیت‌ها و امکانات خود در کنش تنگاتنگ با سکونتگاه‌های روستایی قرار دارد. در واقع ساختار مکانی روستاها نمود عینی عملکرد روندهای طبیعی- اکولوژیک و اجتماعی- اقتصادی است (سعیدی و حسینی حاصل، ۱۳۸۸، ص ۱۴). بر این اساس، چشم‌اندازهای روستایی حاصل کنش متقابل نیروها و عوامل محیطی است، حال آن که ساختار مکانی، نحوه نظم و ترتیب اجزای این چشم‌انداز تحت تأثیر همان نیروهاست و بررسی ویژگی‌های محیطی سکونتگاه‌های روستایی از یک منطقه و سرزمین به منطقه و سرزمین دیگر متفاوت است (سعیدی، ۱۳۸۵، ص ۳۷). بنابراین الگوی اسکان به خصوص در سکونتگاه‌های روستایی بیش از هر چیز انعکاسی از ویژگی‌های محیط طبیعی است. به طور کلی در بررسی عوامل طبیعی مؤثر در استقرار این گونه سکونتگاه‌ها باید مواردی همچون اشکال ناهمواری‌ها (پستی و بلندی)، آب و هوا، پوشش گیاهی و زیست محیط و نهایتاً نحوه دسترسی به منابع آب و خاک را در نظر داشت (موسی کاظمی و همکاران، ۱۳۸۳، ص ۳۱).

بدین ترتیب سکونتگاه‌های روستایی برآیندی از پیوستگی انسان و محیط بوده که به منظور ارزیابی و ادامه زندگی و فعالیت خانوارهای روستایی، ایفای نقش می‌کند. خصوصیات فرهنگی، وضع رفاه و امکانات اجتماعی و اقتصادی ساکنان روستاها بر روی شکل ظاهری، مکان و معماری مساکن با توجه به شرایط محیط طبیعی آن تأثیر سازنده‌ای داشته است (بهفروز، ۱۳۸۱، ص ۱۲). قرن‌هاست که مردم به طور ذاتی به دنبال یک زندگی ایده آل بوده‌اند و در این راستا برای بهبود شرایط زیست خود سعی می‌کنند که از توانمندی‌های و ظرفیت‌های محیط خود حداکثر بهره برداری را نمایند و همواره مسأله‌ی اصلی این بود که زندگی مطلوب چیست و آن را باید در چه مکانی جستجو کرد؟ (اوتو، ۱۳۸۴، ص ۱). با توجه به اینکه سکونتگاه‌های روستایی از دیرباز نقش مهمی در حیات جوامع بشری داشته است و از آنجا که سیاست‌های سکونتی جدا از سیاست‌های محیطی، اقتصادی و اجتماعی نمی‌باشد، لذا توجه به بحث کیفیت مکانی روستاها از اهمیت اساسی برخوردار است. در این میان نقش مدیریت روستایی در زمینه‌سازی به منظور دستیابی به توسعه پایدار درون روستاها و به تبع بهبود کیفیت زندگی روستائیان از اهمیت زیادی برخوردار است. دهیاری نیز مهم‌ترین و جدیدترین نهادی است که در عرصه مدیریت روستایی ایران وجود دارد و به لحاظ جایگاه همتراز با نهاد شهرداری در شهرها می‌باشد. مدیریت این نهاد بر عهده دهیار می‌باشد (اکبری و عبداللهی، ۱۳۸۴، ص ۱۵). با توجه به اینکه بیش از یک دهه از فعالیت دهیاری‌ها درون روستاهای کشور می‌گذرد، لازم است به بررسی جایگاه این نهاد مدیریتی در کیفیت زندگی ساکنین سکونتگاه‌های روستایی پرداخته شود. در این تحقیق که با هدف سنجش عملکرد دهیاری روستاهای بخش دشمن‌زیاری از توابع شهرستان ممسنی در زمینه‌سازی توسعه کیفیت مکانی انجام گرفته است. تلاش است با رویکردی کاربردی و به شیوه توصیفی-تحلیلی به ارزیابی جایگاه دهیاری‌ها در بهبود کیفیت مکانی ایندسته از مراکز جمعیتی پرداخته شود. به عبارتی سؤال اصلی تحقیق این است که: آیا وجود نهاد دهیاری در روستاهای منطقه مورد مطالعه از دیدگاه روستائیان توانسته موجبات افزایش کیفیت مکان این سکونتگاه‌ها را فراهم بیاورد؟ بدین منظور فرضیه زیر مطرح می‌شود:

- به نظر می‌رسد از نظر کیفیت مکانی بین روستاهای بخش دشمن‌زیاری به لحاظ داشتن و نداشتن دهیاری تفاوت معناداری وجود دارد.

مفاهیم و مبانی نظری:

مفهوم مکان در جغرافیا: مکان یکی از مفاهیم اصلی و پایه‌ای جغرافیا است و اهمیت آن در این علم به حدی است که در برخی از متون علمی، جغرافیدانانی همچون دولابلاش مفهوم مکان را معادل تعریف جغرافیا فرض کرده‌اند. مفهوم مکان از نظر این دانشمندان تنها مکانی است که بوسیله‌ی انسان شکل گرفته و نقش یافته است، نه مکانی که به هنگام خلق سیاره زمین مشخص شده است (پورااحمد، ۱۳۹۰، ص ۳۶). با نگرش به نظریات دولابلاش خصیصه-های جغرافیایی، تنها از شرایط اقلیمی و طبیعی سیاره زمین ناشی نمی‌شود، بلکه انسان به عنوان عامل اصلی و با توجه به سطح فرهنگ و توان مادی و معنوی خود در شکل‌گیری و تکامل مکان ایفای نقش می‌نماید. زیرا انسان همواره در طول حیات خود در روی زمین تاکنون درصدد بوده تا به شکلی محیط پیرامونی خویش را برای امرار و

معاش و تامین رفاه به خدمت درآورد که در نتیجه این فعالیت‌ها، مکان‌های متعدد و مختلف جغرافیایی ظاهر شده‌اند (بیگدلی و شریفی، ۱۳۸۸، ص ۲۲).

در جغرافیا مکان‌ها، ترکیبی از نظام طبیعی و انسانی خلق می‌کنند و مستقیماً یک پدیدار آزموده از جهان زنده، پر از مفاهیم با عین خارجی، انواع فعالیت‌ها و کارکردهای تداوم بخش عرضه می‌دارند. ماهیت هر مکان در سه عامل اقتصاد، جامعه مدنی و دولت خلاصه می‌شود (شکوئی، ۱۳۷۹، ص ۲۸۷). هرچند مفهوم مکان در این نظریه، ترکیبی از نظام طبیعی و انسانی بیان شده است اما توجه با این موضوع نیز ضرورت می‌یابد که در شکل‌گیری و ایجاد یک مکان جغرافیایی به صورت یک پدیده بکر طبیعی، عوامل انسانی فاقد هرگونه ایفای نقشی هستند و تنها عوامل طبیعی شرایط لازم را جهت شکل‌گیری آن پدیده فراهم می‌سازند. پیترهاگت در رابطه با مکان می‌نویسد: مکان جای خاصی است در سطح زمین و برعکس موقعیت مجمل ندارد، بلکه محدود به موقعیتی است با هویت و قابل شناسایی که ارزش‌های ویژه و معینی با خود دارد (هاگت، ۱۳۷۳، ص ۹۱). هاگت در این تعریف از مکان بار ارزشی برای آن، معتقد است تنها زمانی می‌توان پدیده‌ای را بر روی سطح زمین مکان نامید که دارای هویت باشد و هویت هر مکان در گرو اطلاعات خاص و معین است. در بیست و هفتمین کنگره بین‌المللی جغرافیایی که در سال ۱۹۹۲ در آمریکا برگزار شد در تعریفی از علم جغرافیا عنوان شد جغرافیا علم فضا و مکان است و موضوع آن پدیده‌های طبیعی و انسانی است که محیط‌ها و مکان‌های جهان را بوجود می‌آورد. جغرافی‌دانان تغییراتی در الگوی مکان‌ها مشاهده می‌کنند از طریق کلمات یا نقشه‌ها توصیف می‌کنند و نحوه بوجود آمده را تبیین و سعی می‌کنند که مفاهیم آن را کشف کنند (فرید، ۱۳۸۶، ص ۳۰۱). از نظر لوکرمن مکان‌ها بخشی از مجموعه کلی هستند که کانون-هایی را در یک نظامی استقرار یافته تشکیل می‌دهند و هر یک دارای کلیتی منحصر بفرد (از نظر عوامل طبیعی و فرهنگی) بوده و در طول زمان روند تکاملی را می‌پیمایند (شکوئی، ۱۳۸۵، ص ۶۴).

کیفیت مکان: عبارت است از مکانی که بتواند احساس رفاه و رضایتمندی را برای ساکنان آن از طریق ویژگی‌های فیزیکی و کالبدی، طبیعی، اجتماعی بوجود آورد (Wan kamp et al 2003, p. 5-18). همچنین کیفیت مکان فرآیندی است در برگیرنده مجموعه اقدامات، برنامه‌ها و فعالیت‌های اجتماعی، اقتصادی، محیطی و کالبدی در راستای کاهش آسیب‌پذیری روستاییان در روستاها، بطوری‌که شدت و ضعف اقدامات و برنامه‌های اجرا شده باید همگام با آسیب‌پذیری روستاها باشد، و بتواند منجر به کاهش محرومیت اجتماعی و مکانی، انزوای جغرافیایی و اقتصادی-اجتماعی و افزایش پایداری در معیشت و زندگی روستاییان گردد (توکلی و رکن‌الدین افتخاری ۱۳۸۲، ص ۲۳). در منابع تحقیقی مربوط به رضایتمندی، سکونت‌پذیری در زندگی یا رضایتمندی سکونتی امری کاربردی شده است. نمونه متداول آن مدل وان کمپ (۲۰۰۳) است که در آن رضایتمندی از زندگی، به صورت رضایت از جنبه‌های مختلف محیط در نظر گرفته می‌شود. این رضایتمندی حاصل فرآیند ارزیابی، درک، تخمین و رفتار همراه با سازگاری است و ماهیتاً ساختاری سلسله مراتبی دارد و میان خصوصیات عینی و ذهنی تمایز قائل می‌شود. در این مدل به ویژگی‌های کیفیت مکانی اهمیت ویژه‌ای داده شده است. تحقیق وی نشان می‌دهد که این ساختار سلسله مراتبی برای ویژگی‌های محیطی، شیوه مناسب مدل‌سازی برای کیفیت محیطی است (Wan kamp et al 2003, p. 5-10). تنوعی که در تعریف کیفیت وجود دارد از یک سو، و ادراک سلسله‌مراتبی انسان که موجب

می‌شود کیفیت شیء از دو منبع یعنی عرصه عینی و عرصه ذهنی سرچشمه بگیرد از سوی دیگر، باعث شده است تا انواع کیفیت وجود داشته باشد. مفهوم کیفیت زندگی، بازتابی است از نگرانی فکری عمیق بشر از به نوعی از خود بیگانگی فزاینده و خواست عمیق انسان به بازیابی وجود اجتماعی خویش در زیست بوم طبیعی‌اش است (Golkar, 2001, p. 69). همچنین کیفیت مکان در برگرفته ابعادی است که شاخص‌هایی همچون رضایت و شادمانی و امنیت را در بر می‌گیرد و افزون بر آن همچنین دارای ابعادی محیطی (سنجه‌هایی همچون مسکن، دسترسی به خدمات و امنیت محیطی) و جنبه‌های دیگر شامل توجه به فرصت‌های اجتماعی، امیدهای اشتغال، ثروت و اوقات فراغت هستند (پوراحمد و همکاران، ۱۳۸۸، ص ۴). همچنین میشل در مدل کیفیت محیطی، سعی کرده است اجزای مختلف سازنده کیفیت محیط را به کار گیرد. در این رویکرد، کیفیت زندگی مشتمل بر سلامتی، محیط طبیعی، منابع طبیعی، پیشرفت‌های اقتصادی و ارتقای افراد و ایجاد امنیت است. برای هر یک از این معیارها، زیر معیارهایی ذکر شده است (حاج یوسفی، ۱۳۸۵، ص ۱).

مدیریت روستایی: مدیریت روستایی در واقع فرایند سازماندهی و هدایت جامعه و محیط روستایی از طریق شکل دادن به سازمان‌ها و نهادهاست (رکن‌الدین افتخاری، ۱۳۸۲، ص ۶). به بیان دیگر مدیریت روستایی فرایند چند جانبه‌ای است که شامل سه رکن: مردم، دولت و نهادهای عمومی است (رضوانی، ۱۳۸۸، ص ۲۱۱). همچنین آینده مدیریت جدید روستایی متکی به ظرفیت‌های جوامع محلی با اداره و کنترل دقیق مکان و بهره‌وری از منابع موجود می‌باشد (مطیعی لنگرودی، ۱۳۸۲، ص ۷۰). به عبارتی واگذاری بخشی از اختیارات‌ها و وظایف دولت‌ها به سازمان‌های پایین دستی (از جمله دهیاری‌ها) در چارچوب موضوع تحقق حاکمیت واقعی اصول نظام دمکراتیک نیز از جمله موارد مهم در فرایند مدیریت نوین روستایی است (Fox, 1992). سیاست‌های مبتنی بر تمرکز زدایی با توجه به مزایای متعددی که بر آن‌ها مترتب است، می‌تواند موجبات تعادل اقتصادی-اجتماعی بین مناطق شهری و روستایی گردد (Johnson, 2001). نظام مدیریتی روستاهای کشور ایران تا پیش از انقلاب مشروطیت غیردولتی بود و خان و ارباب؛ کدخدا و ریش‌سفید مدیریت امور روستا را برعهده داشتند (مهدوی و نجفی کانی، ۱۳۸۴، ص ۲۲)، بعد از اصلاحات ارضی و حذف نظام ارباب-رعیتی از سیستم مراودات اجتماعی روستاها؛ در سال ۱۳۵۴ کدخدا از نظام مدیریتی روستاها حذف و شوراهای روستایی جای آن را گرفتند (قدیری معصوم و ریاحی، ۱۳۸۳، ۱۷۸). با پیروزی انقلاب اسلامی اقدامات مهمی در زمینه‌ی عمران و به ویژه مدیریت روستایی انجام شد. قانون اصلاح تشکیل شوراهای اسلامی و تشکیل خانه‌ی همیار و نیز ایجاد دفتر عمران روستایی نمونه‌هایی از آن است. در این میان تشکیل شوراهای اسلامی روستاها اقدامی بسیار مؤثر در فرایند مشارکت مردم در راستای زمینه‌سازی توسعه‌ی روستایی قلمداد می‌شود. از آنجا که ریشه‌ی این نهاد مشورتی و نظارتی بود و بدون قدرت اجرایی ناقص است، در سال ۱۳۷۷ نیز قانون تأسیس دهیاری‌های خودکفا در روستاهای کشور به تصویب رسید و با الگو برداری از مدیریت شهری که مشتمل بر دو نهاد شورای شهر و شهرداری است، به وزارت کشور اجازه داده شد تا به منظور اداره امور روستاها و توسعه پایدار روستایی سازمانی به نام دهیاری با توجه به ویژگی‌های محل و با درخواست اهالی، به صورت خودکفا با شخصیت حقوقی مستقل در روستاهای بالای ۲۰ خانوار، تأسیس نماید (بدری و موسوی، ۱۳۸۸، ص ۱۵). نهایتاً در سال ۱۳۸۰ اساسنامه‌ی دهیاری‌ها به تصویب هیئت وزیران رسید. بدین ترتیب دهیاری‌ها مسئول اجرایی

طرح‌های روستایی هستند و می‌توانند با مشارکت مردم و دیگر دستگاه‌های اجرایی، طرح‌های توسعه‌ی روستایی را اجرا کنند و تاکنون ۱۱ هزار دهیاری در سطح کشور بنیان‌گذاری شده است که مسئولیت اداره‌ی امور روستا را بر عهده دارند (رضوانی و همکاران، ۱۳۹۲، ص ۲۰۰).

دهیاری‌ها از بدو تشکیل تاکنون با استفاده از همیاری و مشارکت مردم و کمک‌های دولتی و حتی غیردولتی به منظور رفع نیاز مندی‌های عمومی، جمع‌آوری زباله، ارائه خدمات عمومی و توسعه معابر اقداماتی را در سطح روستاها انجام داده‌اند. اجرای طرح هادی، برنامه خدمات عمومی و برنامه خدمات اجتماعی - اقتصادی، سه فعالیت عمده دهیاری‌ها را تشکیل می‌دهد (دهقانی و شمس‌الدینی، ۱۳۹۳، ص ۶۲). با توجه به گسترده بودن ابعاد فقر محیطی و انسانی در روستاها و پایین بودن قدرت اقتصادی و مالی خانوارهای روستایی که در بسیاری از موارد موجبات ناپایداری، مهاجرت و نابودی این دسته از سکونتگاه‌های جمعیتی را فراهم ساخته است، نقش مدیریت روستایی در زمینه‌سازی به منظور توسعه و بهبود وضعیت معیشتی و اقتصادی روستائیان بسیار مهم می‌باشد (شمس‌الدینی، ۱۳۹۵، ص ۲۰۱). از این رو تشکیل دهیاری و شکل‌گیری مدیریت اجرایی در سطح روستاها، می‌تواند زمینه مناسبی را برای اجرای طرح‌های روستایی و موفقیت اجرای آن‌ها و به تبع توسعه و بهبود کیفیت زندگی روستائیان را فراهم بیاورد.

روش تحقیق:

روش تحقیق در این پژوهش توصیفی - تحلیلی است. جامعه آماری روستاهای بخش دشمن زیاری شهرستان ممسنی می‌باشد. این بخش شامل ۲ دهستان و ۵۷ روستاست که غالباً به صورت کوهستانی و کوهپایه‌ای استقرار یافته‌اند. جمعیت کل روستاهای این بخش ۱۰۵۵۹ نفر معادل ۲۶۰۰ خانوار است. بر اساس تخصیص مناسب، نسبت به تعداد روستاهای دارای سکنه در هر دهستان، تعداد روستاهای نمونه انتخاب شدند، که ۷ روستا فاقد دهیاری، ۷ روستا دارای دهیاری می‌باشند. لازم به ذکر است که روستاهای انتخاب شده روستاهایی هستند که جمعیت آن‌ها بیشتر از ۲۰ خانوار است. روش نمونه‌گیری با استفاده از فرمول کوکران بوده که بر این اساس تعداد ۲۱۰ عدد پرسشنامه در بین جامعه نمونه توزیع می‌گردد. به منظور تجزیه و تحلیل یافته‌های تحقیق، ابتدا پرسشنامه‌های تکمیل شده کدگذاری شدند، سپس داده‌های کدگذاری شده به نرم افزار spss انتقال داده شد. پس از انجام عملیات آماری، از جداول توزیع فراوانی، درصد، میانگین، نمودارها و... استفاده شد. (ضریب کل آلفای کرونباخ بدست آمده ۰/۸۳۹۱). همچنین جهت آزمون و سنجش مولفه‌ها و ابعاد کیفیت مکان از آزمون T تک نمونه‌ای استفاده شده است.

محدوده مورد مطالعه:

شهرستان ممسنی با بیش از ۶۸۰۰ کیلومتر مربع وسعت بین ۵۱ درجه و ۲۶ دقیقه و ۵۲ درجه و ۲۲ دقیقه عرض جغرافیایی و ۲۹ درجه و ۵۰ دقیقه و ۳۰ درجه و ۴۵ دقیقه طول جغرافیایی در شمال غربی استان فارس واقع گردیده است. این شهرستان دارای چهار بخش، مرکزی، جاوید، بکش و دشمن زیاری می‌باشد. بخش دشمن زیاری یکی از بخش‌های شهرستان ممسنی در استان فارس است. بخش دشمن زیاری شامل ۵۷ روستا می‌باشد و جمعیت بخش دشمن زیاری برابر با ۱۰۵۵۹ نفر بوده است. (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰).

یافته‌های توصیفی تحقیق:

ویژگی‌های جامعه نمونه: از مجموع ۲۱۰ نفری که مورد پرسشگری واقع شده‌اند؛ ۱۹۸ نفر معادل ۹۴/۳ درصد را مردان و ۱۲ نفر معادل ۵/۷ درصد زنان تشکیل داده‌اند. در این بین از لحاظ وضعیت سنی نیز افراد ۳۰ تا ۶۰ سال بیشترین تعداد فراوانی را به خود اختصاص داده‌اند. (جدول شماره ۱).

جدول ۱- توزیع سنی جامعه نمونه

درصد	فراوانی	مؤلفه
کمتر از ۳۰ سال	۱۰	۸/۴
بین ۳۰ تا ۶۰ سال	۱۷۱	۸۱/۴
بالای ۶۰ سال	۲۹	۱۳/۸
جمع	۲۱۰	۱۰۰

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۳.

همچنین از بین جامعه نمونه تعداد ۱۴۹ نفر معادل ۷۱ درصد کشاورز و دامدار بوده‌اند و ۱۸ نفر معادل ۸/۶ درصد کارمند، ۳۱ نفر معادل ۱۴/۸ درصد محصل بوده‌اند. (جدول شماره ۲).

جدول ۲- توزیع وضعیت شغلی جامعه نمونه

درصد	فراوانی	مؤلفه
۷۱	۱۴۹	کشاورز
۸/۶	۱۸	کارمند
۱۴/۸	۳۱	محصل
۵/۷	۱۲	سایر
۱۰۰	۲۱۰	جمع

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۳.

یافته‌های تحلیلی تحقیق

مؤلفه‌های کیفیت مکان در روستاهای فاقد دهیاری

موقعیت طبیعی: وضعیت طبیعی روستاهای فاقد دهیاری را بر اساس مؤلفه‌های ۹ گانه چون دوری و نزدیکی به جاده اصلی، فاصله سکونتگاه تا جاده اصلی، فاصله تا اولین روستا، فاصله تا مرکز بخش، فاصله تا شهر، فاصله زمانی تا جاده اصلی، اولین روستا، مرکز بخش و شهر مورد بررسی قرار گرفته است. که از این حیث روستاهای هجرت، پربنار و بلوطک با ۳۹، ۳۸ و ۳۵ امتیاز، (از ۵۰ امتیاز ممکن) به ترتیب معادل با ۷۸، ۷۶ و ۷۰ درصد بالاترین رقم‌ها را به خود اختصاص داده‌اند. (جدول شماره ۳).

کیفیت فیزیکی: در این بخش ۱۹ مؤلفه مورد بررسی قرار گرفته است. این مؤلفه‌ها عبارتند از: سیستم جمع‌آوری زباله، جایگاه دفن زباله، وضعیت معابر (آسفالته و خاکی)، فضای سبز، سیستم فاضلاب، دسترسی به راه ارتباطی، وسایل حمل و نقل عمومی، آب آشامیدنی سالم و بهداشتی، برخورداری از برق و تلفن، جایگاه و توزیع مواد سوختی، دسترسی به خدماتی مانند نانوايي، خوار و بار فروشی و ... ، خدمات مالی و اعتباری، تعمیرگاه ماشین آلات، آنتن دهی رادیو و تلویزیون، نور و روشنایی، امکانات ورزشی مورد بررسی قرار گرفته‌اند. که از این حیث دو روستای بلوطک با ۳۹ و سرنجک با ۳۳ امتیاز (نسبت به ۵۷ امتیاز ممکن)، به ترتیب معادل ۶۹ و ۵۸ درصد بالاترین امتیازات و رقم‌ها را به خود اختصاص داده‌اند. (جدول شماره ۳).

شرایط اجتماعی: در مورد شرایط اجتماعی ۷ گویه بصورت ذیل مورد بررسی قرار گرفت که به قرار زیر می‌باشند: وضعیت تفریحات سنتی، دید و بازدید اقوام، داشتن روحیه کار گروهی، پایبندی به آداب و رسوم، امکان مشارکت در مراسمات، وضعیت امنیت، دسترسی به پاسگاه پلیس. که از این سه روستای، گلگون، بلوطک و سرنجلیک، با ۲۰، ۱۹ و ۱۹ (از ۲۱ امتیاز ممکن) به ترتیب معادل ۹۵، ۹۱ و ۹۱ درصد را به خود اختصاص داده‌اند. (جدول شماره ۳).

آموزشی و بهداشتی: در مورد کیفیت مکان‌های آموزشی تعداد ۹ مؤلفه مورد بررسی قرار گرفت که بصورت ذیل بوده‌اند: داشتن مهد کودک، مدرسه ابتدایی، راهنمایی، دبیرستان، پیش دانشگاهی، نهضت سواد آموزی، امکانات بهداشتی و مذهبی. در مورد این مؤلفه می‌توان گفت که روستاها از شرایط مناسبی برخوردار نبوده بطوریکه دو روستای سرنجلیک و بلوطک با ۱۶ و ۱۰ امتیاز (از ۲۷ امتیاز ممکن) به ترتیب معادل ۵۹ و ۳۷ امتیاز و درصد بیشترین میزان را به خود اختصاص داده‌اند. (جدول شماره ۳).

کیفیت اقتصادی: در این قسمت نیز تعداد ۹ مؤلفه بصورت ذیل مورد بررسی قرار گرفت: برخورداری از درآمد مناسب، پس‌انداز، تأمین نیازهای اولیه، درآمد حاصله از فعالیت‌های کشاورزی، حاصلخیزی اراضی، وسایل مکانیزاسیون زراعی، بهره‌گیری از خدمات و اعتبارات دولتی، اشتغال و تنوع شغلی. که از این حیث دو روستای سرنجلیک و بلوطک به ترتیب با ۱۹ و ۷۰ امتیاز (از ۲۷ امتیاز ممکن) معادل ۷۰ و ۶۳ درصد بالاترین میزان را به خود اختصاص داده‌اند. (جدول شماره ۳).

کیفیت فضاهای خصوصی: در ارتباط با این بخش مؤلفه‌هایی از قبیل حیاط دار بودن سکونتگاه، دارا بودن باغچه، حمام و سرویس‌های بهداشتی، چاه آب و فاضلاب مورد بررسی قرار گرفتند که از این بین روستاهای سرنجلیک، بلوطک با ۶ و گلگون باباصالحی با ۵ امتیاز (از ۹ امتیاز ممکن)، به ترتیب با ۶۷ و ۵۶ بالاترین امتیازات و درصدها را به خود اختصاص داده‌اند. (جدول شماره ۳).

جدول ۳- مؤلفه‌های کیفیت مکان در روستاهای فاقد دهباری

ردیف	روستا	طبیعی	فیزیکی	اجتماعی	آموزشی	اقتصادی	خصوصی	امتیازات	جمع
۱	سرنجلیک	۳۱	۳۳	۱۹	۱۶	۱۹	۶	۱۲۴	۱۹۴
	درصد	۶۲	۵۸	۹۱	۵۹	۷۰	۶۷		
۲	بلوطک	۳۵	۳۹	۱۹	۱۰	۱۷	۶	۱۲۶	۱۹۴
	درصد	۷۰	۶۹	۹۱	۳۷	۶۳	۶۷		
۳	گلگون	۳۳	۲۵	۲۰	۶	۱۱	۵	۱۰۰	۱۹۴
	درصد	۶۶	۴۴	۹۵	۲۲	۴۱	۵۶		
۴	هجرت	۳۹	۲۶	۱۸	۸	۱۳	۳	۱۰۷	۱۹۴
	درصد	۷۸	۴۶	۸۶	۳۰	۴۸	۳۳		
۵	باباصالحی	۲۹	۲۲	۱۳	۵	۱۳	۵	۹۷	۱۹۴
	درصد	۵۸	۳۹	۶۲	۱۹	۴۸	۵۶		
۶	چشمه آبگل	۲۷	۱۸	۱۵	۶	۱۱	۳	۸۰	۱۹۴
	درصد	۵۴	۳۲	۷۲	۲۲	۴۱	۳۳		
۷	پر بنار	۳۸	۲۱	۱۶	۶	۹	۳	۹۳	۱۹۴
	درصد	۷۶	۳۷	۷۷	۲۲	۳۳	۳۳		
۸	ایده‌آل	۵۰	۵۷	۲۱	۲۷	۲۷	۹	۷۲۷	۱۳۵۸

مؤلفه‌های کیفیت مکان در روستاهای دارای دهیاری

موقعیت طبیعی: وضعیت طبیعی روستاهای فاقد دهیاری بر اساس مؤلفه‌های ۹ گانه مورد بررسی قرار گرفته است. که از این حیث روستاهای حسنی، حمزه بیگی و پاقلعه با ۴۴، ۴۲ و ۴۰ امتیاز، (از ۵۰ امتیاز ممکن) به ترتیب معادل ۸۸، ۸۴ و ۸۰ درصد بالاترین رقم‌ها را به خود اختصاص داده‌اند که تفاوت بارزی را با روستاهای فاقد دهیاری نشان می‌دهد. (جدول شماره ۴).

کیفیت فیزیکی: در این بخش ۱۹ مؤلفه مورد بررسی قرار گرفته است. که از این حیث سه روستای حسنی با ۵۴ و پاقلعه و حمزه بیگی با ۴۳ و امتیاز (از ۵۷ امتیاز ممکن)، به ترتیب معادل ۹۵ و ۷۶ درصد بالاترین امتیازات و رقم‌ها را به خود اختصاص داده‌اند. که تفاوت زیادی را با روستاهای فاقد دهیاری نشان می‌دهد. (جدول ۴).

شرایط اجتماعی: در مورد شرایط اجتماعی ۷ گویه بصورت ذیل مورد بررسی قرار گرفت که به قرار زیر می‌باشند: وضعیت تفریحات سنتی، دید و بازدید اقوام، داشتن روحیه کار گروهی، پایبندی به آداب و رسوم، امکان مشارکت در مراسمات، وضعیت امنیت، دسترسی به پاسگاه پلیس. که از این حیث تمام روستاها در وضعیت بسیار مناسبی به سر می‌برند.

آموزشی و بهداشتی: در مورد کیفیت مکان‌های آموزشی می‌توان گفت که سه روستای حسنی با ۲۷ و دهگپ و حمزه بیگی با ۱۵ امتیاز (از ۲۷ امتیاز ممکن) به ترتیب معادل ۱۰۰ و ۵۶ امتیاز و درصد یشتترین میزان را به خود اختصاص داده‌اند. که از این حیث نیز بین روستاهای دارای دهیاری و فاقد دهیاری تفاوت معناداری دیده می‌شود. (جدول شماره ۴).

کیفیت اقتصادی: در این قسمت نیز تعداد ۹ مؤلفه مورد بررسی قرار گرفت: که از این حیث روستای حسنی با ۲۷ و دهگپ و سررود با ۲۳ (از ۲۷ امتیاز=ممکن) معادل ۱۰۰ و ۸۵ درصد بالاترین میزان را به خود اختصاص داده‌اند. (جدول شماره ۴).

جدول ۴- کیفیت مکان در روستاهای دارای دهیاری

ردیف	نام روستا	مؤلفه ۱	مؤلفه ۲	مؤلفه ۳	مؤلفه ۴	مؤلفه ۵	مؤلفه ۶	مؤلفه ۷	مؤلفه ۸	مؤلفه ۹	مجموع امتیاز
۱	دهگپ	۳۹	۳۹	۲۱	۱۵	۲۳	۹	۱۴۶	۱۹۴		
	درصد	۷۳	۶۹	۱۰۰	۵۶	۸۵	۱۰۰				
۲	حسنی	۴۴	۵۴	۲۱	۲۷	۲۷	۹	۱۸۲	۱۹۴		
	درصد	۸۸	۹۵	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰				
۳	سررود	۲۷	۴۰	۲۱	۱۴	۲۳	۸	۱۳۳	۱۹۴		
	درصد	۵۴	۷۰	۱۰۰	۵۲	۸۵	۸۹				
۴	پاقلعه	۴۰	۴۳	۲۱	۱۳	۱۹	۸	۱۴۴	۱۹۴		
	درصد	۸۰	۷۶	۱۰۰	۴۸	۷۱	۸۹				
۵	فایدان	۲۹	۳۷	۱۸	۱۴	۱۸	۶	۱۲۲	۱۹۴		
	درصد	۵۸	۶۵	۸۶	۵۲	۶۷	۶۷				
۶	حمزه بیگی	۴۲	۴۳	۲۱	۱۵	۲۰	۵	۱۴۶	۱۹۴		
	درصد	۸۴	۷۶	۱۰۰	۵۶	۷۴	۵۶				
۷	آببید	۲۷	۳۴	۱۹	۱۴	۲۰	۶	۱۲۰	۱۹۴		
	درصد	۵۴	۶۰	۹۱	۵۲	۷۴	۶۷				
۸	ایده‌آل	۵۰	۵۷	۲۱	۲۷	۲۷	۹	۹۹۳	۱۳۵۸		

کیفیت فضاهای خصوصی: در ارتباط با این بخش مؤلفه‌هایی از قبیل حیاط دار بودن سکونتگاه، دارا بودن باغچه، حمام و سرویس‌های بهداشتی، چاه آب و فاضلاب مورد بررسی قرار گرفتند که از چهار روستای دهگپ و حسنی با ۹ و گلگون و سررود و پاقلعه با ۸ امتیاز (از ۹ امتیاز ممکن)، به ترتیب با ۱۰۰ و ۸۹ درصد بالاترین امتیازات و درصدها را به خود اختصاص داده‌اند. تفاوت محسوسی را نسبت به روستاهای فاقد دهیاری نشان می‌دهد. (جدول شماره ۴).

سنجش داده‌ها با استفاده از آزمون T تک نمونه‌ای

برای دستیابی به نتیجه نهایی، از آزمون T تک نمونه‌ای جهت سنجش مؤلفه‌های کیفیت مکان به لحاظ ابعاد طبیعی، فیزیکی و کالبدی، اجتماعی، اقتصادی، آموزشی و فضاهای خصوصی در روستاهای کوهپایه‌ای، کوهستانی و دشتی، دارای دهیاری و فاقد دهیاری پرداخته شده که نتایج آزمون به صورت ذیل بوده است.

موقعیت طبیعی: نتایج حاصله از آزمون T تک نمونه‌ای برای روستاهای دارای دهیاری و فاقد دهیاری به صورت ذیل می‌باشند: که روستاهای دارای دهیاری با دارا بودن رقمی معادل ۶/۹۱ بهترین وضعیت و روستاهای فاقد دهیاری با رقمی معادل ۲/۴۴ بدترین وضعیت را دارند. جداول شماره ۵ و ۶ تعداد، میانگین، انحراف معیار، خطای استاندارد، درجه آزادی، فاصله اطمینان را نشان داده است.

جدول ۵- نتایج حاصله از آزمون T تک نمونه‌ای برای روستاهای دارای دهیاری و فاقد دهیاری از لحاظ موقعیت طبیعی

روستا	تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای استاندارد
دارای دهیاری	۷	۳۵/۴۳	۷/۴۵۶	۲/۸۱۹
فاقد دهیاری	۷	۳۳/۱۴	۴/۴۸۸	۱/۶۹۶

منبع: یافته‌های تحلیلی تحقیق، ۱۳۹۳.

جدول ۶- میانگین آزمون T در روستاهای دارای دهیاری و فاقد دهیاری

روستا	اختلاف میانگین تقسیم بر اختلاف نمونه	درجه آزادی	انحراف معیار	تفاوت میانگین	فاصله اطمینان در سطح ۹۰ درصد
دارای دهیاری	۵۰۷/	۶	۰/۶۳۰	۱/۴۲۹	پایین ترین ۶/۹۱
فاقد دهیاری	۵۰۵-	۶	۰/۶۳۱	-۸۵۷/	بالاترین ۲/۴۴

منبع: یافته‌های تحلیلی تحقیق، ۱۳۹۳.

شرایط فیزیکی و کالبدی: از لحاظ شرایط فیزیکی بین روستاها نیز نتایج حاصله از آزمون T تک نمونه‌ای نشان داد که روستاهای دارای دهیاری با دارا بودن رقمی معادل ۷/۹۱ و روستاهای فاقد دهیاری با رقمی معادل ۷/۴۴- بدترین وضعیت را دارند. (جدول شماره ۷ و ۸).

جدول ۷- نتایج حاصله از آزمون T تک نمونه‌ای برای روستاهای دارای دهیاری و فاقد دهیاری از لحاظ کالبدی و فیزیکی

روستا	تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای استاندارد
دارای دهیاری	۷	۴۱/۴۳	۶/۳۹۹	۲/۴۱۹
فاقد دهیاری	۷	۲۶/۲۹	۷/۳۴۲	۱/۷۷۵

منبع: یافته‌های تحلیلی تحقیق، ۱۳۹۳.

جدول ۸- میانگین آزمون T در روستاهای دارای دهیاری و فاقد دهیاری

روستا	اختلاف میانگین تقسیم بر اختلاف نمونه	درجه آزادی	انحراف معیار	تفاوت میانگین	فاصله اطمینان در سطح ۹۰ درصد
دارای دهیاری	۱/۰۰۴	۶	۰/۳۵۴	۲/۴۲۹	بالاترین ۷/۹۱
فاقد دهیاری	۴/۵۸۲-	۶	۰/۱۰۴	-۱۲/۷۱۴	بالاترین -۷/۴۴

منبع: یافته‌های تحلیلی تحقیق، ۱۳۹۳.

شرایط اجتماعی: از لحاظ شرایط اجتماعی بین روستاها نیز نتایج حاصله از آزمون T تک نمونه‌ای نشان داد که روستاهای دارای دهیاری با دارا بودن رقمی معادل ۲/۲۱ و روستاهای فاقد دهیاری با رقمی معادل ۰/۱ درصد به ترتیب رتبه‌های اول و دوم کیفیت مکان را از لحاظ کیفیت شرایط اجتماعی دارا می‌باشند. (جدول شماره ۹ و ۱۰).

جدول ۹- نتایج حاصله از آزمون T تک نمونه‌ای برای روستاهای دارای دهیاری و فاقد دهیاری از لحاظ شرایط اجتماعی

روستا	تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای استاندارد
دارای دهیاری	۷	۲۰/۲۹	۱/۲۵۴	۰/۴۷۴
فاقد دهیاری	۷	۱۷/۱۴	۲/۵۴۵	۰/۹۶۲

منبع: یافته‌های تحلیلی تحقیق، ۱۳۹۳.

جدول ۱۰- میانگین آزمون T در روستاهای دارای دهیاری و فاقد دهیاری

روستا	اختلاف میانگین تقسیم بر اختلاف نمونه	درجه آزادی	انحراف معیار	تفاوت میانگین	فاصله اطمینان در سطح ۹۰ درصد
					پایین ترین
					بالاترین
دارای دهیاری	۲/۷۱۴	۶	۰/۰۳۵	۱/۲۸۶	۰/۳۷
فاقد دهیاری	-۱/۹۳۱	۶	۰/۱۰۲	-۱/۸۵۷	-۳/۷۳

منبع: یافته‌های تحلیلی تحقیق، ۱۳۹۳.

شرایط آموزشی و بهداشتی: از لحاظ شرایط آموزشی بین روستاها نیز نتایج حاصله از آزمون T تک نمونه‌ای نشان داد که روستاهای دارای دهیاری با رقمی معادل ۵/۶۰، و روستاهای فاقد دهیاری با ۳/۳۰- درصد به ترتیب رتبه‌های اول و دوم را از نظر کیفیت مکان را دارا می‌باشند. (جدول شماره ۱۱ و ۱۲).

جدول ۱۱- نتایج حاصله از آزمون T تک نمونه‌ای برای روستاهای دارای دهیاری و فاقد دهیاری بلحاظ آموزشی

روستا	تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای استاندارد
دارای دهیاری	۷	۱۶/۰۰	۴/۸۹۹	۱/۸۵۲
فاقد دهیاری	۷	۸/۱۴	۳/۸۴۸	۱/۴۵۵

منبع: یافته‌های تحلیلی تحقیق، ۱۳۹۳.

جدول ۱۲- میانگین آزمون T در روستاهای دارای دهیاری، فاقد دهیاری

روستا	اختلاف میانگین تقسیم بر اختلاف نمونه	درجه آزادی	انحراف معیار	تفاوت میانگین	فاصله اطمینان در سطح ۹۰ درصد
					پایین ترین
					بالاترین
دارای دهیاری	۲/۰۰۰	۶	۰/۳۲۲	۱/۰۸۰	-۱/۶۰
فاقد دهیاری	-۵/۸۵۷	۶	۰/۰۰۷	-۴/۰۲۷	-۳/۰۳

منبع: یافته‌های تحلیلی تحقیق، ۱۳۹۳.

شرایط اقتصادی: از لحاظ شرایط اقتصادی بین روستاهای مورد مطالعه نیز نتایج بدست آمده از آزمون T تک نمونه‌ای به صورت ذیل می‌باشند: که روستاهای دارای دهیاری با رقمی معادل ۵/۷۱، و روستاهای فاقد دهیاری با ۲/۱۱- درصد به ترتیب رتبه‌های اول و دوم را از نظر کیفیت مکان را دارا می‌باشند. (جدول شماره ۱۳ و ۱۴).

جدول ۱۳- نتایج حاصله از آزمون تی تک نمونه‌ای برای روستاهای دارای دهیاری، فاقد دهیاری از لحاظ اقتصادی

روستا	تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای استاندارد
دارای دهیاری	۷	۲۱/۴۳	۳/۱۰۱	۱/۱۷۲
فاقد دهیاری	۷	۱۳/۲۹	۳/۵۴۶	۱/۳۴۰

منبع: یافته‌های تحلیلی تحقیق، ۱۳۹۳.

جدول ۱۴- میانگین آزمون T در روستاهای دارای دهیاری، فاقد دهیاری

روستا	فاصله اطمینان در سطح ۹۰ درصد		تفاوت میانگین	انحراف معیار	درجه آزادی	اختلاف میانگین تقسیم بر اختلاف نمونه
	پایین ترین	بالا ترین				
	دارای دهیاری	۱/۱۵				
فاقد دهیاری	-۷/۳۲	-۴/۷۱۴	۰/۰۱۳	۶	-۳/۵۱۸	

منبع: یافته‌های تحلیلی تحقیق، ۱۳۹۳.

کیفیت فضاهای خصوصی: از لحاظ داشتن کیفیت مکان‌های خصوصی بین روستاهای مورد مطالعه نیز نتایج بدست آمده از آزمون T تک نمونه‌ای به صورت ذیل می‌باشند: که روستاهای دارای دهیاری با رقمی معادل ۲/۴۶، و روستاهای فاقد دهیاری با ۰/۵۵- درصد به ترتیب رتبه‌های اول، دوم را از نظر کیفیت مکان را دارا می‌باشند. (جدول شماره ۱۵ و ۱۶).

جدول ۱۵- نتایج حاصله از آزمون برای روستاهای دارای دهیاری و فاقد دهیاری از لحاظ کیفیت مکان‌های خصوصی

خطای استاندارد	انحراف معیار	میانگین	تعداد روستا
۰/۶۰۶	۱/۶۰۴	۷/۲۹	۷ دارای دهیاری
۰/۵۲۸	۱/۳۹۷	۴/۴۳	۷ فاقد دهیاری

منبع: یافته‌های تحلیلی تحقیق، ۱۳۹۳.

جدول ۱۶- میانگین آزمون T در روستاهای دارای دهیاری و فاقد دهیاری

روستا	فاصله اطمینان در سطح ۹۰ درصد		تفاوت میانگین	انحراف معیار	درجه آزادی	اختلاف میانگین تقسیم بر اختلاف نمونه
	پایین ترین	بالا ترین				
	دارای دهیاری	۱/۱۱				
فاقد دهیاری	-۲/۶۰	-۱/۵۷۱	۰/۰۲۵	۶	-۲/۹۷۶	

منبع: یافته‌های تحلیلی تحقیق، ۱۳۹۳.

تجزیه و تحلیل یافته‌ها: بر اساس مقایسه تطبیقی بین روستاهای فاقد دهیاری و دارای دهیاری و بر اساس نتایج بدست آمده از آزمون T تک نمونه‌ای می‌توان پذیرفت که در روستاهای منطقه مورد مطالعه در تمام ابعاد کیفیت مکانی و محیطی تفاوت معناداری با همدیگر دارند. بطوری‌که روستاهای دارای دهیاری در تمام ابعاد کیفیت مکان نسبت به روستاهای فاقد دهیاری امتیاز بیشتری را به خود اختصاص داده است. (جدول شماره ۱۷).

جدول ۱۷- مقایسه میانگین مولفه‌های کیفیت مکان در روستاهای دارای دهیاری، فاقد دهیاری

۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
دارای دهیاری	۶/۹۱	۷/۹۱	۲/۲۱	۵/۶۰	۵/۷۱	۲/۴۶	۳۰/۸	
فاقد دهیاری	۲/۴۴	-۷/۴۴	۰/۱	-۳/۰۳	-۲/۱۱	-۰/۵۵	۰/۵۹	
								-۱۰

منبع: یافته‌های تحلیلی تحقیق، ۱۳۹۳.

نتیجه‌گیری

تحقیق حاضر با هدف تحلیل کیفیت مکان سکونتگاه‌های روستایی از دید جامعه نمونه با تأکید بر عملکرد دهیاری‌ها صورت گرفته است. ۵۷ گویه در قالب ۶ بعد طبیعی، فیزیکی و کالبدی، اجتماعی، آموزشی، اقتصادی و فضاهای خصوصی طراحی و مورد آزمون قرار گرفت که از نتایج به دست آمده از طریق آزمون T تک نمونه‌ای می‌توان استنباط نمود که بین روستاهای بخش دشمن زیاری شهرستان شهرستان ممسنی از لحاظ دارا بودن نهادهای مدیریتی

(دهیاری، فاقد دهیاری) تفاوت معناداری وجود دارد. تحلیل دیدگاه ساکنین روستاهای مورد مطالعه نشان می‌دهد که از بین ۶ مؤلفه اصلی مؤثر بر کیفیت مکان روستاها یعنی کیفیت محیط طبیعی، کیفیت فیزیکی و کالبدی، و کیفیت شرایط اجتماعی، کیفیت مکان‌های آموزشی تعیین شده، بین روستاهای دارای دهیاری و فاقد دهیاری تفاوت معناداری وجود دارد و روستاهای دارای دهیاری دارای کیفیت مکانی بهتر از روستاهای فاقد دهیاری می‌باشد. بطوری‌که روستاهای دارای دهیاری با ۳۰/۸ و نقاط روستایی فاقد دهیاری با ۱۰/۵۹- درصد به ترتیب در مرتبه اول و دوم از اهمیت نظر کیفیت مکان زندگی قرار گرفته‌اند.

منابع

اونق، نور محمد، ۱۳۸۴، بررسی رابطه بین سرمایه‌های اجتماعی و کیفیت زندگی، پایان نامه کارشناسی ارشد علوم اجتماعی، دانشگاه تهران.

اکبری، غضنفر، عبداللهی، مجید، ۱۳۸۴، مجموعه قوانین ده و دهیاری، انتشارات قلمستان هنر، چاپ اول، تهران.

بدری، سیدعلی و سید عارف موسوی، ۱۳۸۸، مدیریت نوین روستایی، انتشارات اشتیاق نور، چاپ اول، تهران.

بیگدلی زهرا، شریفی سمیه، ۱۳۸۸، درآمدی بر مفهوم مکان، فصلنامه کتابداری و اطلاع رسانی، سال ۴، شماره ۴۴، تهران، صص ۳۵-۴۸.

بهورز، فاطمه، ۱۳۸۱، زمینه‌های غالب در جغرافیای انسانی، انتشارات دانشگاه تهران، چاپ دوم، تهران.

پوراحمد، احمد، ۱۳۹۰، قلمرو فلسفه جغرافیا، انتشارات دانشگاه تهران، چاپ سوم، تهران.

پوراحمد، احمد، فرهودی، رحمت اله، حبیبی، کیومرث، کشاورز، محمد، ۱۳۸۸، بررسی نقش کیفیت محیط سکونت در مهاجرت‌های درون شهری (مطالعه موردی: بافت قدیم خرم آباد)، فصلنامه پژوهش‌های جغرافیای انسانی، شماره ۷۵، صص ۶۳-۱۷.

توکلی، مرتضی، رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا، ۱۳۸۲، رفاه اجتماعی روستایی رویکردی شناختی در تبیین معرف‌ها، مجله مدرس دانشگاه تربیت مدرس، سال ۷، شماره ۲، صص ۲۶-۳.

حاج یوسفی، علی، ۱۳۸۵، کیفیت زندگی و راهبردهای اصلاحی، نشریه دهاتی، شماره ۲۸،

دهقانی، کیومرث، شمس‌الدینی، علی، ۱۳۹۳، تحلیلی بر روند حکمروایی مدیریت سنتی و نوین در جامعه روستایی ایران، فصلنامه راهبرد توسعه، شماره ۳۷، صص ۹۷-۵۹.

رضوانی، محمدرضا، محمدی، سمیه، پیری، صدیقه، ۱۳۹۲، ارزیابی عملکرد دهیاری‌ها با استفاده از مدل چارچوب عمومی ارزیابی (CAF) (مطالعه موردی: شهرستان دهلران)، مجله پژوهش‌های جغرافیای انسانی، دوره ۴۵، شماره ۱، صص ۲۱۶-۱۹۹.

رضوانی، محمدرضا، ۱۳۸۸، مقدمه‌ای بر برنامه‌ریزی توسعه روستایی در ایران، نشر قومس، چاپ سوم، تهران.

رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا، ۱۳۸۲، دهیاری و مدیریت پایدار روستایی، ماهنامه دهیاری‌ها، شماره ۲، صص ۴۹-۲۱.

سعیدی، عباس، ۱۳۸۵، مبانی جغرافیای روستایی، انتشارات سمت، چاپ چهارم، تهران.

سعیدی، عباس، حسینی حاصل، صدیقه، ۱۳۸۸، شالوده مکانیابی و استقرار روستاهای جدید، انتشارات شهیدی، بنیاد مسکن انقلاب اسلامی، چاپ اول، تهران.

شبلینگ، ژاک، ۱۳۸۵، جغرافیا چیست؟، ترجمه: سیروس سهامی، انتشارات محقق، چاپ اول، مشهد.

شکوئی، حسین، ۱۳۷۹، اندیشه‌های نو در فلسفه جغرافیا، جلد اول، انتشارات گیتاشناسی، تهران، چاپ دوم، تهران.

شکوئی، حسین، ۱۳۸۵، اندیشه‌های نو در فلسفه جغرافیا و مکاتب جغرافیایی، جلد دوم، انتشارات گیتاشناسی، چاپ اول، تهران.

شمس الدینی، علی، ۱۳۹۵، تحلیل عملکرد اقتصادی - اجتماعی دهیاری فهلیان شهرستان ممسنی از منظر روستائیان، فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، سال پنجم، شماره پیاپی ۱۵، تهران، صص ۲۰۱-۲۲۰.

شولتس، نورنبرگ، ۱۳۸۳، هستی، فضا و معماری، ترجمه: محمدحسن حافظی، انتشارات کتاب فروشی، چاپ اول، تهران.

صفی نژاد، جواد، ۱۳۷۱، مبانی جغرافیای انسانی، انتشارات دانشگاه تهران، چاپ اول، تهران.

فرید، یداله، ۱۳۸۶، شناخت شناسی و مبانی جغرافیای انسانی، انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهر، چاپ دوم، اهر.

قدیری معصوم، مجتبی، ریاحی، وحید، ۱۳۸۳، بررسی محورها و چالش‌های مدیریت روستایی در ایران، فصلنامه پژوهش‌های جغرافیایی، سال ۳۶، شماره ۵۰، صص ۱۹۷-۱۷۷.

مهدوی، مسعود، علی‌اکبر نجفی‌کانی، ۱۳۸۴، دهیاری‌ها، تجربه‌ای دیگر در مدیریت روستاهای ایران (نمونه موردی؛ دهیاری‌های استان آذربایجان غربی)، مجله پژوهش‌های جغرافیایی، سال ۳۷، شماره ۵۳، صص ۳۹-۲۱.

مطیعی لنگرودی، حسن، ۱۳۸۲، برنامه‌ریزی روستایی با تأکید بر جامعه روستایی ایران، انتشارات جهاد دانشگاهی مشهد، چاپ اول، مشهد.

موسی کاظمی مهدی، بدری، سید علی، ۱۳۸۳، جغرافیای شهری و روستاشناسی، انتشارات دانشگاه پیام نور، چاپ دوم، تهران. مرکز آمار ایران، ۱۳۸۵، سرشماری عمومی نفوس و مسکن روستاهای شهرستان ممسنی، تهران.

مؤمنی، مصطفی، ۱۳۷۷، پایگاه علم جغرافیا در ایران، جلد اول، انتشارات فرهنگستان جمهوری اسلامی ایران، چاپ اول، تهران.

هاگت پیتر، ۱۳۷۳، جغرافیا ترکیبی نو، ترجمه: شاپور گودرزی نژاد، جلد اول، انتشارات سمت، چاپ اول، تهران.

Logan, J. & Molotch, H. 2005, Urban Fortunes: The Political Economy of Place, University of California Press: Berkeley. Vol, 1, p. p. 2-7

Golkar, K. 2001, Component of Urban Design Quality, Soffeh, Spring - Summer, 11(32), pp 38-68.

Fox, Jonathan, 1992, democratic rural development: leadership accountability in regional peasant organizations, development and change, Volume 23, pages 1-36 April 1992

Johnson, Craig. 2001, Local democracy, democratic decentralisation and rural development, development policy review, Volume 19, pages 521-532

Van Kamp, I. , Kees L. , Meijer, G. and Marsman, A. 2003, Urban Environmental Quality and Human Well-being towards a Conceptual Framework and Demarcation of Concepts: a literature study. in landscape and urban planning, No. 65, PP. 5-18.

Relph, E. 1976, "Place and PACELESSNESS", Pion: London.